

Završni kolokvij projekta *Hrvatska filozofija i znanost u europskom kontekstu od 12. do 20. stoljeća* - Institut za filozofiju, Zagreb, 30. svibnja 2018.

Akademik Nenad Trinajstić

POVIJEST HRVATSKE KEMIJE U OBZORU RAZVITKA
PRIRODOSLOVLJA U 19. I 20. STOLJEĆU
- Sažetak -

Istraženi su počeci organiziranog promicanja prirodoslovlja, osobito kemije u Hrvatskoj u preporodno i postpreporodno doba, što je bio temelj za razvitak znanosti u 20. stoljeću i postizanje europske razine znanstvenih istraživanja u Hrvatskoj. Od dokinuća Kraljevske zagrebačke akademije znanosti i njezina Filozofskog fakulteta s prirodnim znanostima (1850.) do osnutka modernog Sveučilišta u Zagrebu (1874.), odnosno njegovih prirodoslovnih odsjeka (1876.), u Hrvatskoj više od četvrt stoljeća nije bilo visokoškolske obuke iz prirodnih znanosti. U doba hrvatskog narodnog preporoda prirodoslovlje se od 1842. promiče pod okriljem Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva i njegova glasila i to osobito agrikulturna kemija, preuzimanjem članaka iz njemačkog *Politehničkog arhiva*, a počinju se objavljivati i članci hrvatskih autora. Od 1853. osnivaju se skromni laboratoriji za eksperimentalna istraživanja u hrvatskim realkama i realnim gimnazijama, a prvi suvremeni kemijski laboratorij je utemeljen u Kraljevskom gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcima (1860.). Istodobno se radi na tvorbi hrvatskog znanstvenog nazivlja, pa se uoči apsolutizma objavljuju i prvi udžbenici na hrvatskom jeziku i to najprije prijevodi (*Prirodopis*, Antun Šufly, 1850.), a potom i izvorni udžbenici (*Početno naravoslovlje*, Josip Partaš, 1853.). Rezultati ovih istraživanja su objavljeni u časopisu *Prirodoslovlje* Matice hrvatske. Težište istraživanja razdoblja 20. stoljeća je bilo na uvođenju novih znanstvenih područja u Institut Ruđer Bošković, u grupi za teorijsku kemiju. Uvodi se kvantna kemija te matematička kemija i njezina primjena. U tom pogledu se najviše istaknuo autor, koji je prenio, nakon svoga boravka i usavršavanja u Velikoj Britaniji i Americi, suvremene znanstvene spoznaje u Hrvatsku. Po povratku u Zagreb, autor je na novom području znanosti imao 3 doktorandice i 9 doktoranada iz matematičke kemije i primjena. Sadržaj njihovih teza je izložio na znanstvenom skupu projekta, a svoje korake prema Institutu Ruđer Bošković i uvođenju novog područja istraživanja, autor je opisao u knjizi *Život u znanosti, uspomene iz nepovrata*, HAZU, Zagreb, 2014.